

**PIYOZNING AHAMIYATI VA ASOSIY SO'RUVCHI
ZARARKUNANDALARIDAN BIRI TAMAKI TRIPSINING ZARARI**

Ro'ziqulov Davlatbek Nazaraliyevich

katta o'qituvchi <https://orcid.org/0000-0002-5689-4563>

Sherboboyev Ilxom Izatullayevich

tyutor <https://orcid.org/0009-0007-9853-2089>

Karimjonova Dilshoda Xayrullo qizi

talaba <https://orcid.org/0009-0001-7216-144X>

Toshkent Davlat Agrar Universiteti

ANNOTATSIYA

Mazkur maqolada piyoz ahamiyati hamda piyoz dalalariga jiddiy zarar keltiruvchi so'ruvchi zararkunandalardan biri tamaki tripsi (*Thrips tabaci* Lind) ning zarari haqida malumotlar keltirilgan. Piyozdan sifatli hosil dolzarb muommolardan biri bo'lib, tamaki tripsi jiddiy zarar yetkazishi aniqlangan.

Kalit so'zlar: Piyoz, zararkunanda, so'ruvchi, tamaki tripsi (*Thrips tabaci* Lind).

**ЗНАЧЕНИЕ ЛУКА И ВРЕД ТАБАЧНОГО ТРИПСА, ОСНОВНОГО
СОСУЩЕГО ВРЕДИТЕЛЯ**

Рўзиқулов Давлатбек Назаралиевич

старший преподаватель,

Шербобоев Илхом Изатуллаевич

репетитор,

Каримжоновна Дилишода Хайруллоевна

студентТашкентский государственный аграрный университет

АННОТАЦИЯ

В данной статье представлена информация о значении лука и вредоносности табачного трипса (*Thrips tabaci* Lind), одного из сосущих вредителей, наносящих серьезный ущерб луковым полям. Качественный урожай лука является одной из актуальных проблем, и было обнаружено, что табачный трипс причиняет серьезный ущерб.

Ключевые слова: Лук, вредитель, сосущие, табачный трипс (*Thrips tabaci* Lind).

KIRISH: Qishloq xo'jaligi ekinlari ichida piyoz inson organizmi uchun juda foydali mahsulot sifatida istemol qilinadi. Piyoz mahsuloti parhezboq, shifobaxsh va ovqat hazm qilish, bakteritsidlik xususiyatlarga ega hamda foydali vitaminlar va efir moylariga boy sabzavot turlaridan hisoblanib, kundalik ehtiyojdan tashqari qayta ishlash sanoatida ham ko'p miqdorda ishlatiladi. Piyoz tarkibida fitonsidlar, efir moyi, S va V vitaminlari, organik kislotalar va inson organizmiga kerakli bo'lgan boshqa moddalar mavjudligi uchun Abu Ali Ibn Sino piyozni sariq kasalligini davolashda va ishtaha ochish uchun qo'llagan. Piyoz mahsulotidan tibbiyotda boshqa kasalliklarni davolashda ham foydalaniladi. Piyoz mahsulotining inson organizmiga foydali tomonlari ko'p bo'lganligi sababli dunyoning ayrim mamlakatlarida katta maylonlarda yetishtiriladi.

Jumladan, bosh piyoz va sarimsoqqiyoz 70 % dan ziyodi Xitoy, Hindiston, AQSh, Turkiya, Pokiston kabi davlatlariga to'g'ri keladi. O'zbekistonda esa sabzavot ekinlar umumiy maydonining 18-20% ini oddiy piyoz va sarimsoq egallaydi. Piyoz mahsuloti respublikamizning barcha viloyat, tumanlari, dehqon-fermer xo'jaliklari, agroklastar va aholining shaxsiy tomorqalarida yetishtiriladi. Hozirgi paytda piyoz mahsulotiga nafaqat ichki bozorda, balki chet mamlakat bozorlarida ham mahsulotlarga bo'lgan ehtiyoji kundan kunga ortib bormoqda. Davlat statistika qo'mitasi malumotlariga ko'ra, 2022 yilning

yanvar-sentyabr oylarida O'zbekiston 15 ta davlatga qiymati 28,6 mln AQSh dollariga 171 ming tonna piyoz eksport qilingan.

Respublika viloyatlari ichida piyoz mahsulotini ko'p eksport qilgan hududlar Jizzax, Xorazm, Toshkent va Samarqand viloyatlari hisoblanadi, lekin shuni ham takidlash joizki, davlat statistika qo'mitasi malumotlariga ko'ra, O'zbekistonda 2022 yilda piyoz eksporti 2021 yilga nisbatan solishtirilganda 33,8 ming tonnaga kamayganligini kuzatish mumkin. Bu esa keyingi yillarda boshqa qishloq xo'jaligi ekinlari kabi piyoz o'simligi ham turli zararli organizmlar bilan zararlanib, piyozning hosildorligiga salbiy ta'sir ko'rsatganligi kuzatilmoqda, ana shunday zararkunandalardan biri tamaki tripsi (*Thrips tabaci* Lind) hisoblanadi. Ushbu zararkunanda qishloq xo'jalik ekinlarining asosiy zararkunandalaridan biri bo'lib, aprel va may oylari davomida piyoz ekiniga katta iqtisodiy zarar yetkazadi. Tamaki tripsi O'zbekiston va qushni mamlakatlarda piyozning ko'p uchraydi.

1-rasm- Tamaki tripsi (*Thrips tabaci* Lind)

Piyozni zararkunandalardan himoya qilish xajmining 75-85% bu zararkunandaga tug'ri keladi. O'rta Osiyo sharoitida yiliga 7-8 marta beradigan bug'inining 5-6 tasi piyozda utishi mumkin. Trips piyoz unib chiqqandan hosil yetilguncha uni shikastlashi mumkin.

Xulosa. Mazkur maqolada piyoz ahamiyati hamda piyoz dalalariga jiddiy zarar keltiruvchi so'ruvchi zararkunandalardan biri tamaki tripsi (*Thrips tabaci*

Lind) ning zarari haqida malumotlar keltirilgan. Zararkunandalar tarqalgan hududlarda shikastlangan har bir piyozni hisobga olgan holda zararlanish darajasini nazorat etib turish va shular asosida erta bahordan to kech kuzga qadar tashkiliy – xo‘jalik tadbirlarini shuningdek, zararkunandalarga qarshi agrotexnik tadbirlarni o‘z vaqtida va yuqori sifatli qilib o‘tkazish, begona o‘tlar va o‘simlik qoldiqlarini yo‘qotish xam zarur tadbirlardan hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Яхонтов В.В. Экология насекомых. – Москва: Высшая школа, 1969. – 487
2. Мирзалиева Х.Р. Биологический метод борьбы с вредителями сельскохозяйственных культур. - Ташкент: Матбуот, 1986. - 54с.
3. Alimuxammedov S.N., Xo‘jaev Sh.T. - “G‘o‘zani zararkunandalardan himoya qilish” Toshkent 1991 yil Mehnat
4. Sh.T.Xo‘jayev, E.A.Xolmurodov. Entomologiya, qishloq xo‘jalik ekinlarini himoya qilish va agrotoksikologiya asoslari.Toshkent. – 2019.
5. MarupovA., Sh.P.Mamadaliyev., Rasulova M.Sh. Piyoz (*Allium Cepa* Lisg) zararli organizmlariga qarshi uyg‘unlashgan kurash tizimida boshqarish (Ipm) Toshkent – 2023. 8-10 б.